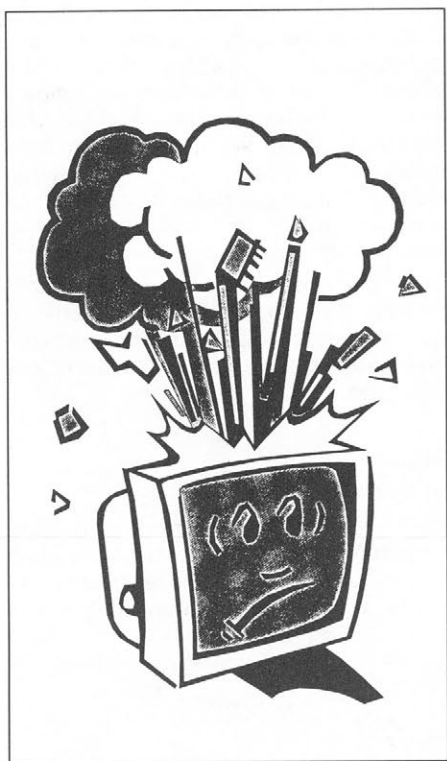

UPORABA VIDEO PRI USPOSABLJANJU ZA ZAŠČITO IN REŠEVANJE

Miran Morano*

UDK 614.8 : 912

Miran Morano je profesor andragogike in sociologije. Na Andragoškem centru Republike Slovenije vodi projekt multimedijskega izobraževanja. V sklopu projekta se trenutno sistematično ukvarja z vizualizacijo sporočil. Lani je ACS izdal njegov priročnik Prosojnica pri izobraževanju, letos pa bo izšel priročnik Video pri izobraževanju. Sestavni del projekta je tudi usposabljanje izvajalcev izobraževanja odraslih za uporabo različnih medijev (učne delavnice). Poleg razvojno raziskovalnega dela na ACS, si pridobiva tudi praktične izkušnje, saj se že četrto leto ukvarja z izvajanjem različnih oblik usposabljanja s pomočjo videa.

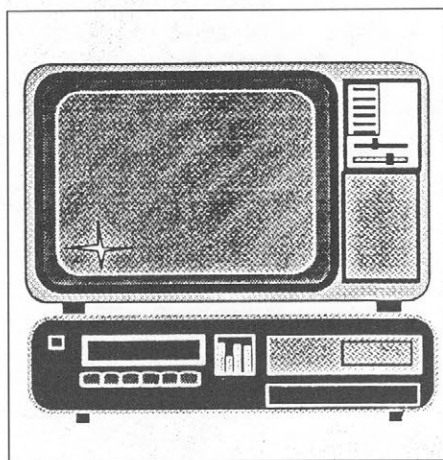

Živimo v obdobju eksplozije video medijev. Američani so že pred leti svojo mladino imenovali "televizijska generacija", ker je večina mladostnikov preživela več časa pred televizorjem kot v šoli. Tudi pri nas je vedno več gospodinjstev, ki imajo video-rekorderje. Video se vse pogostejše uporablja tudi v izobraževanju, pa ne samo zato, ker predstavlja utečen način sprejemanja informacij, ampak predvsem zaradi prednosti, ki jih prinaša tako izvajalcu kot udeležencu izobraževanja.

V tem članku bom obravnaval uporabo že pripravljenega videa (video program in video sekvence) in podal nekaj nasvetov glede izbire primerne videa. O tem kako lahko posnamete svoj video program, pa kdaj drugič.

Video v procesu učenja

Spoznanja o delovanju možganov dokazujejo, da moramo v učnem procesu vplivati na čimveč čutil, spodbujati vse učne tipe (abstraktno-verbalnega, nazornega, čutnega in praktičnega) in aktivirati čimveč inteligenc (več o celostnem izobraževanju lahko preberete v knjigah Urjenje spomina in koncentracije, Ustvarjalne metode učenja, Umetnost učenja ...). To lahko storimo s številnimi mediji, video je le eden izmed njih. Za uporabo videa se bomo lažje odločili, če se bomo vprašali: Ali je video najboljši medij za prenos določenega sporočila tej skupini ljudi?

Zakaj uporabiti video?

a) Video **pomaga izvajalcu** usposabljanja:

- omogoča mu nazorno, jasno in hitro predstavitev sporočil;
- daje mu veliko priložnosti, da se ukvarja z udeleženci izobraževanja in ne le z vsebino;
- video program (glej Video programi) mu omogoča domišljeno strukturo

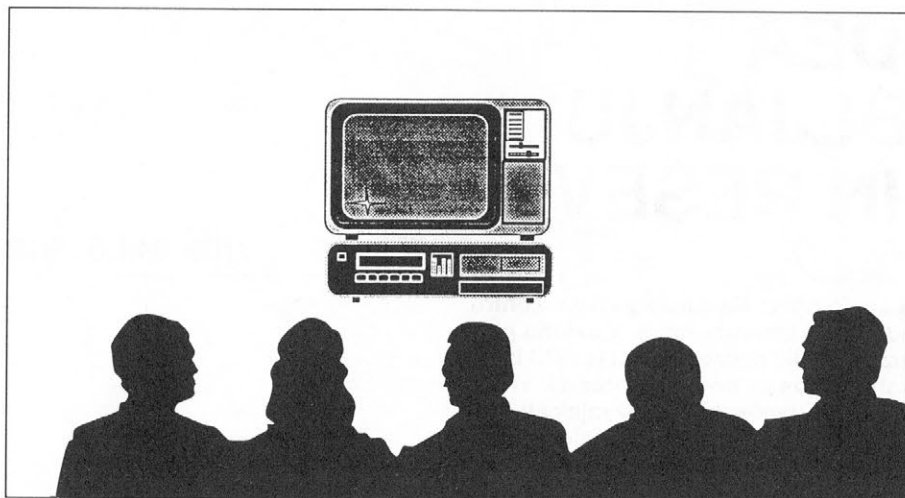
izobraževanja in zmanjša čas za priprave;

- zagotavlja mu "zunanjo podporo" pri ključnih sporočilih ("Ne mislim samo jaz tako"), včasih mu tako pomagajo priznani strokovnjaki, ki so posneti na video;
- omogoča mu taktno obravnavo občutljivih vsebin, zlasti, ko izvaja izobraževanje v "kurativne namene" (udeleženci izobraževanja se ne počutijo obtožene, saj na video opazujejo druge, ne sebe, in so zato odprti za nove ideje);
- omogoča mu prilagajanje vsebin konkretnim potrebam, saj lahko:
 - prikaže samo določene dele video gradiva;
 - kombinira različnega video gradiva;
 - prikaže video upočasnjeno, pospešeno ali pa ga večkrat ponavlja – odvisno od predznanja udeležencev in ciljev usposabljanja;
 - s kamero posname video gradivo, prilagojeno določeni skupini udeležencev usposabljanja.

b) Video **omogoča celostno učenje**. Video oddaja svoja sporočila na tri načine hkrati: verbalno, vizualno in prek emocij. V sprejemanje dražljajev sta tako vključeni obe možganski polovici.

c) Video omogoča, da **izkušnje drugih** posredujemo udeležencem izobraževanja tako, da so čimbližje **dejanski stvarnosti** oziroma neposrednemu doživetju. Udeleženec usposabljanja lahko v učnem filmu vidi na primer udeleženca naravne nesreče, se živi v podobno situacijo in se tako uči na podlagi njegovih izkušenj.

č) Video omogoča, da večje število udeležencev opazuje in proučuje iste vsebine na enak način.

Video gradiva delimo na:

- video sekvence (krajše video posnetke, ki so večinoma iztrgani iz neke širše celote; običajno trajajo od nekaj deset sekund do nekaj minut) in
- video programe (didaktično strukturirane, v zaokroženo celoto povezane vsebine). Včasih takšne programe spremlja priročnik za udeležence, priročnik z metodičnimi napotki za izvajalca izobraževanja, komplet prosojnic za grafoskop in komplet delovnih listov za individualno ali skupinsko delo).

Video sekvence

Video sekvence so lahko:

- odlomki TV oddaj (omizij, poročil, dokumentarnih in izobraževalnih oddaj ipd.),
- odlomki filmov na video kasetah,
- odlomki video programov, ki jih bomo obravnavali v nadaljevanju,
- priložnostni, dokumentarni, s kamero posneti dogodki (vaja zaščite in reševanja, predavanje strokovnjaka, obisk sejma) ipd.

Izvajalec usposabljanja jih prikaže, ko želi:

- postaviti obravnavano vsebino v širši kontekst;
- predstaviti, dopolniti, ponazoriti, pojasniti obravnavano temo (primer pravilnega in/ali napačnega vedenja ali prikaz posledic določenega dejanja /vedenja);
- pritegniti pozornost udeležencev (s spremembo zaznavnega kanala oziroma zagotovitvijo drugačnih dražljajev);
- motivirati udeležence za sodelovanje (pogovor, razpravo, igro vlog, reševanje problemov ipd.);
- povezati različne vsebine, ki so jih obravnavali na usposabljanju;
- preveriti razumevanje s prikazom nečesa, kar je možno analizirati z znanjem, pridobljenim med izobraževanjem ipd.

Uporaba video sekvenc

Video sekvence uporabljamo podobno kot video programe, ki jih bomo obravnavali v nadaljevanju (glej Delo z video programom): tu navajam nekaj nasvetov v zvezi s pripravo in iskanjem željenih video sekvenc.

- Napišimo seznam kaset, ki jih bomo uporabljali, in pred začetkom izobraževanja preverimo, ali je posnetek pripravljen na točno določenem mestu, sicer se bo zgodilo, da bomo napovedali en posnetek, prikazali pa nekaj povsem drugega.
- Preverimo in pripravimo posnetek/posnetke na aparaturi, ki jo bomo uporabljali za predvajanje – zlasti, ko prikazujemo različne odlomke z iste videokasete (različni videorekorderji različno merijo dolžino traku).
- Naslednji posnetek na isti kaseti iščimo v odmoru ali takrat, ko so udeleženci zaposleni s kakšno aktivnostjo (v tem

primeru izključimo zvok, ker iskanje dekoncentrira in moti udeležence). Priporočljivo je, da imamo vsak posnetek na svoji kaseti, saj včasih ne bomo utegnili med odmorom previti traku na začetek naslednjega posnetka (ali pa bomo na to pozabili).

Video programi

Uporaba video programa

Ključ za učinkovito uporabo video programa je v tem, kako delamo z njim. Video program bomo slabo izkoristili, če bomo vstavili kaseto v videorekorder, pritisnili na gumb in čakali, da video naredi vse namesto nas. Veliko učinkoviteje je, če video uporabljamo interaktivno.

Izkušnje kažejo, da je izobraževanje s pomočjo video programa najbolj učinkovito, če ga izvajamo v t. i. "prebavljivih delih", ki trajajo od 3 do 5 minut.

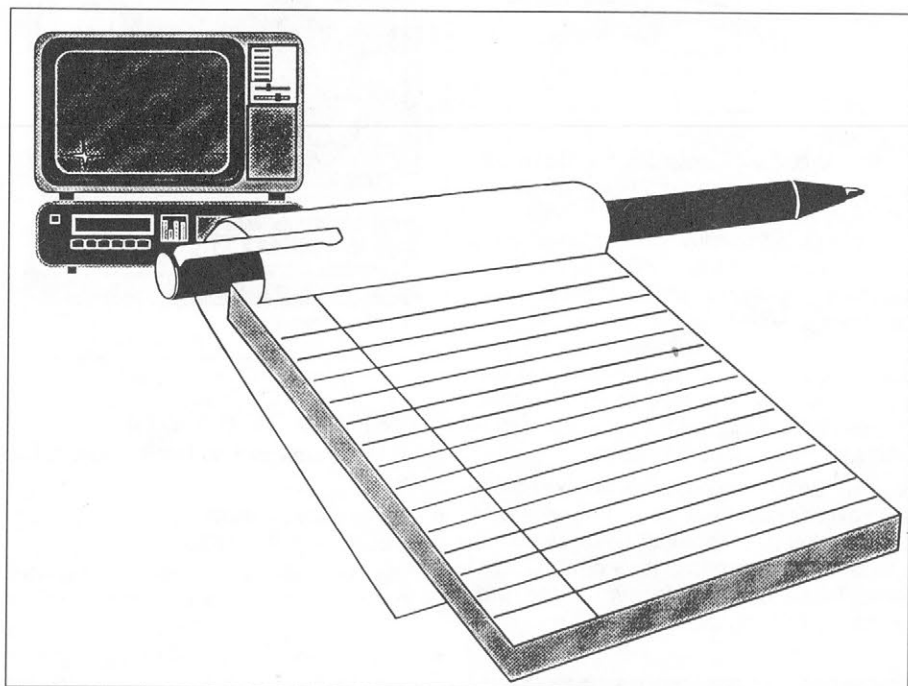
Ključna sporočila video programa so običajno razdeljena v niz enot z več podenotami. Izvajalec izobraževanja lahko uporabi enote in podenote kot delovni okvir, v katerem dopolnjuje video gradivo z razpravo, vajami, igro vlog, individualnimi nalogami ipd. Predvajanje video programa enostavno zaustavi na izbranem mestu in nadaljuje z različnimi aktivnostmi.

Tako udeležencem izobraževanja omogočimo, da ovrednotijo sporočila programa, primerjajo, podoživljajo in povezujejo nova sporočila z obstoječim sistemom znanj ipd.

Priprave

a) Sporočila

Pred uporabo video programa razmislimo o sporočilih, ki jih ponuja. Ali se strinjamo z njimi? Ali se bodo udeleženci izobraževanja z njimi lahko identificirali? Po-

membno je, da so ključna sporočila video programa enaka ključnim sporočilom, ki jih želimo prenesti udeležencem. Vprašajmo se tudi, kakšne so možne razlage določenih dogodkov? Skratka, pripraviti se moramo, da ne bomo kasneje presenečeni nad komentarji in odzivi udeležencev.

b) Zgradba usposabljanja in aktivnosti udeležencev

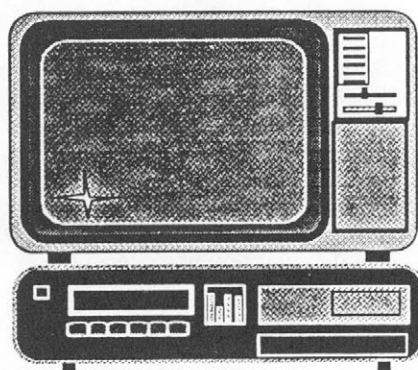
Nato proučimo zgradbo video programa. Na koliko delov lahko razdelimo njegov prikaz? Kakšne aktivnosti lahko po vsakem delu izvedemo? Poglejmo nekaj točk, ki nam bodo omogočile temeljito pripravo.

• Splošna razprava (frontalna oblika dela):

- kako bomo spodbudili splošne komentarje (s kakšnimi vprašanji);
- komu bomo postavili vprašanja;
- kako bomo reagirali, če ne bo odziva;
- kako bomo reagirali, če bo prišlo do konflikta.

• Delo v skupinah:

- kakšno nalogo bomo dali skupinam: (razprava, izmenjava izkušenj, razčlenjevanje, iskanje podobnosti/razlik, reševanje problemov, ipd.);
- kaj hočemo doseči s to nalogo;
- ali bodo naloge enake ali različne za posamezne skupine;
- kako jim bomo dali zadolžitve – ustno ali pisno (na demo tabli, prosojnicah, listih);
- kako jim bomo razložili, v čem je smisel naloge (kakšne koristi bodo imeli od nje);
- kako se bomo prepričali, da so udeleženci razumeli, kaj pričakujemo od njih;
- kako jih bomo motivirali za delo v skupinah;
- kakšne predloge ali navodila jim bomo dali v zvezi z organizacijo dela (vodja, zapisnikar, poročevalec ipd),

metodami dela (izdelava plakata, prosojnice, ipd.);

- na kakšen način bodo predstavili rezultate;
- kako bomo zagotovili, da bodo vsi člani skupine aktivno sodelovali pri delu;
- kaj bomo takrat mi počeli (sprehajamo se med skupinami, opazujemo, ali delo poteka tako, kot smo želeli; pomagajmo in svetujmo, če je to potrebno);
- kako bomo vrednotili rezultate.

• Individualno (samostojno) delo:

Postavimo si podobna vprašanja kot pri delu v skupinah (namen, navodila, motivacija, poročanje, vrednotenje).

• Igra vlog.

Običajno želimo z igro vlog vaditi/preizkusiti naučeno. Na ta način želimo omogočiti udeležencem izobraževanja, da doživijo novo izkušnjo (kar je v izobraževanju odraslih izjemno pomembno).

Včasih imamo pri igri vlog drugačne cilje (dokazati neznanje udeležencev, dokazati neučinkovitost določenega pristopa, nazorno predstaviti problematiko ipd.). Vedno pa nam mora biti jasno, kaj želimo doseči z igro vlog.

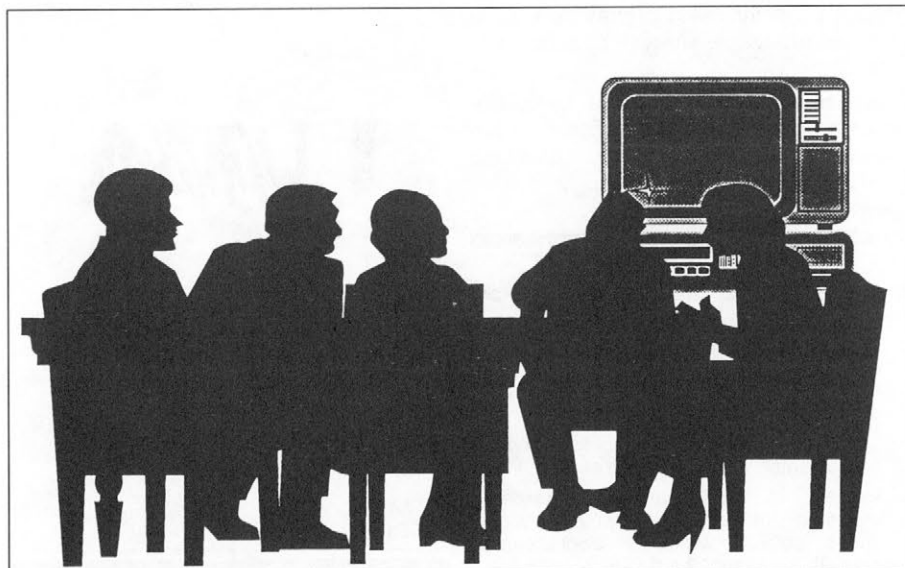
c) Čas

Izračunajmo:

- trajanje ogleda;
- trajanje posamezne aktivnosti (npr. vsaka skupinska naloga, nam bo skupaj s povratnimi informacijami vzela približno 30 minut);
- število odmorov in njihovo dolžino;
- časovno rezervo zaradi nepredvidenih dogodkov (in dodatne aktivnosti, če nam časovna rezerva ostane).

č) Tehnika in prostor

- Pozanimajmo se kje so varovalke in kako jih lahko zamenjamo, če pregorijo.
- Seznanimo se z opremo in že pred začetkom preverimo če deluje:
 - ali so v daljinskih upravljalcih baterije (koristno je, če imamo vedno s seboj nekaj baterij);
 - ali imamo dovolj vtičnic oziroma električni podaljšek;
 - seznanimo se z gumbi in s stikali:
 - na TV: vklop željenega kanala, glasnost, izklop tona;
 - na videorekorderju/plejerju: "pavza", "tracking" (točna nastavitev glave videorekorderja/plejerja);
 - preglejmo, na kakšen način sta povezana ekran in videorekorder/plejer; boljše kakovost posnetka bomo dosegli, če bomo ekran in videorekorder/plejer povezali direktno prek AV-vhoda, vendar vedno nimamo pri roki ustreznih kablov in potem nam preostane

samo RF-vhod za antenski kabel. Prepričajmo se, kako se poišče ustrezen kanal (običajno je to 36. kanal)!

- Ekran postavimo na takšno mesto, da:
 - nanj ne bo padala svetloba od oken ali drugih svetil;
 - ga bodo udeleženci videli brez težav (bodimo pozorni na ovire, kot so glava grafoskopa, demo tabla (Flip chart), stebri, preostali udeleženci (spodnji rob ekrana naj bo višji od glav udeležencev).
- Zagotovimo:
 - nekaj mest blizu ekrana za tiste, ki slabše vidijo, da se bodo lahko presedli,
 - delovna mesta skupin (kje bodo delali, kaj bodo potrebovali (pripomočke, material, orodje, vtičnice) ipd.

Delo z video programom

- Najprej razložimo udeležencem, zakaj si bomo video ali odlomek ogledali. Predstavimo koristi, ki jih bomo imeli od ogleda.
- Postavimo video v širši kontekst, kaj obravnava, v kakšni zvezi je z udeleženci in vsebino izobraževanja.
- Vnaprej jim razložimo dogajanje, ki ga ob prvem ogledu mogoče ne bodo razumeli.
- Povejmo jim, kaj bomo delali po ogledu videa (razgovor, vaja, razčlenjevanje ipd.).
- Usmerimo pozornost udeležencev na točke, ki jih bomo obravnavali v razpravi, oziroma bodo ključnega pomena za rešitev vaje ali naloge (lahko po skupinah – vsaka skupina naj bo pozorna na kakšno stvar).

- Prosimo udeležence, naj si ne beležijo vsebine, ker jim lahko uide kakšno pomembno sporočilo.
- Skupaj z njimi si oglejmo video ali odlomek videa, čeprav smo ga že večkrat videli:
 - med ogledom ne odhajamo iz prostora
 - ne delajmo drugih stvari (beleženje, priprava prosojnic, delovnih listov ipd.), ker bodo udeleženci mislili, da je ogled videa zgolj mašilo.

Med prikazovanjem videa sedimo na mesto, ki nam omogoča nemoteno opazovanje udeležencev. To nam lahko kasneje koristi pri spodbujanju razprave, saj lahko zastavimo vprašanje tistemu, ki se je opazno odzival na dogajanje na ekranu (s smehom, prikimavanjem, odkimavanjem, medklci ipd.).

Kako izbrati primeren video?

Ponudba je tako obsežna, da se izvajalec usposabljanja pogosto težko odloči kakšen video program bi izbral.

Včasih vam lahko svetuje institucija, ki se ukvarja z distribucijo video programov, če jim razložite svoje potrebe.

V veliko pomoč so lahko izkušnje kolegov, ki so kakšen video že uporabljali.

V Oddelku za usposabljanje najdete nekaj videokaset z video programi ali raznimi posnetki. V vsakem lahko najdete nekaj zase, če ne drugega kratek odlomek, s katerim omogočimo udeležencem, da se vživijo v določeno situacijo. Na primer na kaseti Zaščita in reševanje ob letalski nesreči – vaja BRNIK 93 je dokumentarni posnetek, ki prikazuje resnično letalsko nesrečo in ponesrečence. Prizor lahko uporabimo kot uvod v usposabljanje za zaščito in reševanje ob letalski nesreči; za ponazoritev poškodb pri požarih in eksplozijah; pri protipotresnem usposabljanju; pri psiholoških pripravah ljudi, ki bodo pri reševanju videvali podobne prizore, ipd.

Naše izkušnje pa kažejo, da lahko objektivno ovrednotimo določeno video gradivo šele ko si ga v miru ogledamo v celoti.

1. Beyer, G., 1992. Urjenje spomina in koncentracije. DZS, Ljubljana.
2. Krajnc, A., 1988. Možnosti uporabe videa v izobraževanju odraslih v prihodnosti. Zbornik gradiv s posveta Video v izobraževanju odraslih, Ljubljana, 23. do 25. 3. 1988.
3. Linn, D., 1992. Ustvarjalne metode učenja. Alpha center, Ljubljana.
4. Matijević, M., 1988. Značaj in vloga videa v multimedijem izobraževanju. Zbornik gradiv s posveta Video v izobraževanju odraslih, Ljubljana, 23. do 25. 3. 1988.

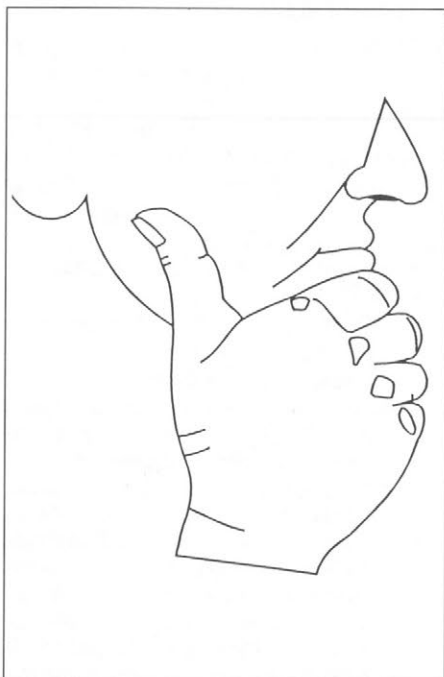
5. Morano, M., 1992. Uspešno vodenje video-delavnic. Video center Ljubljana.
6. Pinnington, A., 1991. Using video in Training and Education. McGraw-Hill Book Company.
7. Reynolds, A., Ronald H. Anderson, 1991. Selecting and Developing Media for Instruction. Van Nostrand Reinhold, New York.
8. skupina avtorjev, 1993. Umetnost učenja. Tangram, Ljubljana.

Miran Morano

The role of video in professional training in the field of protection against natural and other disasters

We live in the video era. The Americans recognised this fact long ago and appropriately named their youth the iTV generation, as it spend more time propped in front of a TV screen than sitting behind a school desk. This trend is also apparent in Slovenia, where the number of households with video cassette recorder is increasing. Videos are also being used in education and training sessions, not only because of their active involvement on the part of students, but also because of the advantages it gives instructors.

This paper deals with the use of prepared video material and offers advice on the selection of suitable videos.

UJMA

UJMA